

HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND

AJALOO JA ARHEOLOOGIA INSTITUUT

UUSIMA AJA OSAKOND

Ameerika Ühendriikide saadikud Balti riikides 1922-1940

Bakalaureusetöö

6 EAP

Jaak-Markus Maamets

Juhendaja: PhD Kaarel Piirimäe

TARTU 2022

Sisukord	
Sissejuhatus	3
1. Ameerika Ühendriikide esindus Balti riikides kuni 1936. aastani	5
1.1. USA diplomaatilise esinduse algus Balti riikides ja Eestis	6
1.2. Frederick W. B. Colemani ja Robert P. Skinneri aegne esindus (1922 – 1933)	8
1.2.1. Staažikas Tallinna konsul Harry E. Carlson ja tulevased vene eksperdid	10
1.3. John V. A. MacMurray (1933 – 1936)	14
2. A. B. Lane ja viimased USA saadikud (1936-1940)	21
2.1. A. B. Lane Balti riikides	23
2.1.1. Vene sektsioon	26
2.2. Lane'i määramine saadikuks Jugoslaaviasse ja viimased saadikud Balti riikides	27
3. Kokkuvõte	30
4. Kasutatud allikad ja kirjandus	32
4.1. Arhiivimaterjalid ja ametlikud dokumendid	32
4.2. Kasutatud kirjandus	32
4.3. Internetileheküljed	33
Summary	36
Lisad	38

Sissejuhatus

Käesolevas bakalaureusetöös käsitletakse USA saadikute tegevust Balti riikides ja antakse ülevaade USA konsulitest Tallinnas alates 1922. aastast kuni 1940. aastani. Tähelepanu all on diplomaatide teenistuskäigud, mille kaudu püütakse markeerida USA huve Balti riikides vaadeldaval perioodil.

Töö eesmärk on analüüsida, milline oli Ameerika Ühendriikide saadikute panus USA poliitikale Balti regioonis. Selleks uurib autor Balti riikidesse määratud saadikute teenistuskäike ja sidemeid. Lisaks uuritakse, missugune roll oli “vene seksioonil” Riias pärast Nõukogude Liidu tunnustamist USA poolt 1933. aastal.

USA esindust Balti riikides on varasemalt uurinud Eero Medijainen, kes keskendus peamiselt Riias tegutsenud “vene seksiooni” loomisloole 1920ndatel. Tegemist oli USA Riia saatkonna osakonnaga, mis kogus infot Nõukogude Liidus toimuva kohta. Oma artiklis on E. Medijainen muuhulgas tuginenud Evan E. Youngi ja Frederick W. B. Colemani dokumentidele.¹ Samuti on Ameerika Ühendriikide saatkond Tallinnas koostanud ülevaateid siin tegutsenud USA diplomaatidest.² Kaarel Piirimäe on kirjutanud USA esinduse viimastest päevadest Balti riikides John C. Wiley dokumentide põhjal.³ Eelnevad uurijad on vähem tähelepanu pööranud John V. A. MacMurray ja Arthur B. Lane'i dokumentidele ja nende missioonile Balti riikides. Seega keskendutakse antud töös just nendele saadikutele.

USA esinduses teeninud teiste diplomaatide tegevuse uurimiseks on antud bakalaureusetöös kasutatud peamiselt Ameerika Ühendriikide Eesti esinduse ülevaateid ning sekundaarkirjandust diplomaatide elust. John V. A. MacMurray dokumentidele ligipääsu puudumise tõttu on uurimisel toetunud peamiselt kahele käsitlusele, millest antakse täpsem ülevaade MacMurray'le keskenduvast alapeatükis (1.3). Edasine uurimistöö

---

¹ Vaata: Eero Medijainen, „Riia ring“, „luurepost“ ja tööjaotus USA esindustes 1920. aastatel, *Tuna* (4) (2012), 53-70.

² Vaata: USA saatkond Eestis, *USA ja Eesti Vabariigi suhete ajalugu*, <https://ee.usembassy.gov/et/our-relationship-et/policy-history-et/io-et/> (avatud 17. mai 2022).

³ Vaata: Kaarel Piirimäe, *Roosevelt, Churchill, And The Baltic Question: Allied Relations During the Second World War*, (New York, Palgrave MacMillian: 2014).

antud teemal võikski keskenduda John V. A. MacMurray dokumentidele tema ajast Balti riikides. Arthur Bliss Lane'i arhiivimaterjalidele on olnud autoril antud töö raames ligipääs. Varasemalt on Arthur Bliss Lane'i tegevust kajastanud Vladimir Petrov, kelle teos „*A Study in Diplomacy: The Story of Arthur Bliss Lane*“⁴ põhineb samuti Lane'i arhiivil aga ka vestlustel tema kolleegidega. Paraku on nimetatud käsitlus lünklik ja mitmed järeldused küsitavad.

---

⁴ Vladimir Petrov, „*A Study in Diplomacy: The Story of Arthur Bliss Lane*“ *Foundation For Foreign Affairs Series (14)*, (Chicago: Henry Regnery Company, 1972).

1. Ameerika Ühendriikide esindus Balti riikides kuni 1936. aastani

Kuigi Ameerika Ühendriigid olid end peale I maailmasõda isoleerinud Euroopa poliitikast, ei tähendanud see, et siit lahkuti täielikult. Diplomaatilised suhted säilisid, saadikuid määrati püsivalt Euroopasse, et jälgida siin toimuvat. George C. Herring, kes on kirjutanud muuhulgas USA välispoliitikast vaadeldaval perioodil, iseloomustab 1920ndaid kui „*involvement without commitment*”⁵ ehk “osalemine ilma pühendumuseta”.

Peale suuri sõdu on ameeriklased traditsiooniliselt hakanud tugeva presidentaalse juhtimise vastu mässama, mis väljendus eriti pärast esimest maailmasõda. Presidendid Woodrow Wilson, Theodore Roosevelt ja William McKinley olid märkimisväärselt laiendanud presidendi võimu, mis aga ameeriklastele 1920ndatel sugugi ei meeldinud. Herring kommenteeris USA presidentide mõju välispoliitikale 1920ndatel järgmiselt: “Järgnevad presidendid Warren Harding ja Calvin Coolidge olid mõlemad pärit provintsist ja näitasid üles vähest huvi ja rohket ignorantsust maailma suhtes. Harding reisis palju, kuid ei õppinud midagi. Coolidge väitis sõpradele, et milleks tal vaja minna Euroopasse, kui tal on võimalik kõike seda õppida kodus.”⁶

President Hardingi ja välisminister Charles E. Hughesi ameti võtsid 1929. aasta märtsis üle president Herbert Hoover ja välisminister Henry Stimson. Kaheksa kuud peale ametisse astumist toimus börsikrahh. Vanu lahendusi proovides üritati olukorda stabiliseerida, kuid ebaõnnestunult. Euroopas süüdistati kriisis Ameerika Ühendriike, viimane jällegi Euroopat.⁷ Vajadus turgutada majandust dikteeris valitsuse toetuse välisinvesteeringutele,⁸ aga samuti näiteks maksude tõstmise importkaupadele. Euroopa põllumajandus oli sõjast taastunud ja oli vaja kaitsta USA põllumeeste huve, kuid samas tähendas see Euroopa

---

⁵ George C. Herring, *From Colony to Superpower: U. S. Foreign Relations Since 1776*, (Oxford University Press USA: 2008).

⁶ Samas, 442.

⁷ Samas, 478-479.

⁸ Office of the Historian, „Protectionism in the Interwar Period“, (i.a.) <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/protectionism>, (vaadatud 23. märts 2021).

riikidele sõjalaenu tagasimaksmise raskenemist.⁹ Hooveri presidentuur hävis majanduskriisi tõttu täielikult.¹⁰

I maailmasõja järgsel ajal vähenes USA mõju rahvusvahelisel areenil, seda nii mittesekkumispoliitika kui ka ebakindluse tõttu majanduses. Täielikku isoleerumist ülejäänud maailmast siiski ei toimunud.

Järgnevas peatükis annab autor ülevaate Ameerika Ühendriikide diplomaatilisest esindusest Balti riikides ajavahemikus 1922-1936, analüüsides siin tegutsenud Frederick W. B. Colemani, Robert P. Skinnerit ning John V. A. MacMurray't ning nende tegevust esinduses.

1.1. USA diplomaatilise esinduse algus Balti riikides ja Eestis

USA ametlik esindus Tallinnas loodi 1859. aastal, kui Ameerika Ühendriikide Välisministeerium avas täievolilise konsulaadi Revalis, tollaegses Vene impeeriumi Eestimaa kubermangus. Konsulaartenistus oli tollal (kuni 1924. aastani) välisteenistusest eraldiseisev institutsioon ja Revali konsuli ülesandeks oli Ameerika meremeeste ja laevaomanike huvide kaitsmine ning USA kaubanduse edendamine. Tõuke selliseks otsuseks andis 1857. aastal allkirjastatud leping Taani ja Ameerika Ühendriikide vahel, mis tagas viimase laevadele tollivaba läbipääsu Läänemerele. Konsulaat tegutses Revalis kuni 1870. aastani, mil selle tegevus viidi üle Peterburi. Selline otsus oli seotud raudtee valmimisega Revali ja Peterburi vahel. Täievoliline konsulaat seati taas ametisse peaaegu pool sajandit hiljem 8. novembril 1919. aastal. Veel enne Vabadussõja lõppu saabus USA konsul John P. Hurley Tallinna. Konsuli eesmärgiks oli pakkuda Eesti Vabariigile kõikvõimalikku abi nii kaubandus- kui ka äriliste suhete arendamisel.¹¹

28. juulil 1922. aastal avaldas USA välisministeerium deklaratsiooni Balti riikide iseseisvuse tunnustamisest. Deklaratsioonis rõhutati: „USA on järjekindlalt väitnud, et

---

⁹ Office of the Historian. „1921-1936: Interwar Diplomacy“, (i.a.) <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/foreword>, (vaadatud 23. märts 2021).

¹⁰ Herring, *From Colony to Superpower*, 479.

¹¹ USA saatkond Eestis, „John P. Hurley: esimene USA konsul Eestis“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-hurley.pdf>, (vaadatud 7. märtsil 2022).

Venemaa segaste siseasjade olukorda ei saa ega tohi kasutada Venemaa riigipiiride muutmise ettekäändeks. Seda olukorda pole seejuures kasutatud ära Eesti, Läti ja Leedu riikide tunnustamisel, mis on loodud ja hoitud põlisrahvaste poolt.¹² Nagu mainitud, oli USA esindus saabunud Balti riikidesse juba 1919. aastal kui USA erivolnikuks Eestis, Lätis ja Leedus määrati mereväeohvitser John A. Gade. Kui Gade suundus Tallinnast Riiga, et asutada ka seal alaline esindus, jäi Tallinnasse konsuliks John P. Hurley, kellest omakorda sai USA alaline esindaja Eestis.¹³

John P. Hurley oli teeninud I maailmasõjas läänerindel ning saanud USA kõrgeima sõjaväelise autasu vapruste eest. Gade saatis Eesti välisministrile kirja 9. novembril 1919. aastal, milles teatas, et hr. Hurley soovib kiiresti avada kontori Revalis ja on valmis osutama abi kaubandus- ja ärisidemete arendamiseks Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahel, nagu vähegi sellel keerulisel ajal võimalik. Hurley ametiaeg Tallinnas jäi lühikeseks. Juba 1920. aasta juunis viidi Hurley üle Riiga USA konsuliks. Uueks konsuliks Tallinnas sai Charles H. Albrecht, kelle ametiajal sõlmis USA valitsus Eesti Vabariigiga ametlikud suhted. Riias töötades oli Hurley otseseks ülemuseks USA erivolnik Balti riikides, karjäär diplomaat Evan E. Young.¹⁴

Balti riikide tunnustamise järel 1922. aastal jätkas oma tööd Ühendriikide erivolniku ja nüüd ka saadiku ametis Riias Evan E. Young. Ta oli töötanud erivolniku ametis juba 1920. aasta maist.¹⁵ Young oli olnud Baltikumi iseseisvuse toetaja ja avaldas 6. aprillil 1922. aastal Riigidepartemangule pikema aruande Balti riikide tunnustamise vajadusest. Ta avaldas arvamust, et ükskord tuleb aeg, kui Venemaa terviklikkus ühel või teisel moel taastatakse ja see on isegi USA huvides. Samas toetas ta ühemõtteliselt Balti riikide iseseisvumist, sest vaid nii pääseks regioon Moskva režiimi „rüüstamisest“.¹⁶

---

¹² *Christian Science Monitor*, 28. juuli 1922.

¹³ USA saatkond Eestis, „John P. Hurley: esimene USA konsul Eestis“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-hurley.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

¹⁴ USA saatkond Eestis, „John P. Hurley: esimene USA konsul Eestis“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-hurley.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

¹⁵ *Christian Science Monitor*, 28. juuli 1922.

¹⁶ Eero Medijainen, „Ameerika Ühendriikide de iure tunnustus Balti riikidele 1922. aastal – väärtuspõhine otsus või majanduslik kalkulatsioon?“, *Ajalooline Ajakiri* 2 (2011), 127.

Varasemalt oli Young töötanud USA konsulaarteenistuses Türgis ja Kreekas ning Washingtonis välisministeeriumis Lähis-Ida asjade osakonna juhatajana. Poliitiline informatsioon, mille saatis Välisministeeriumile 1922. aastal Eesti saadik Riias, räägib kohtumisest Youngiga. Juttu oli tulnud Eesti majandusest, millega Young oli hästi kursis. Youngi hinnangul oli see paremas seisus kui Lätis. Samuti oli Young uurinud saadikult eelarve kohta ja avaldanud toetust Eesti kokkuhoiupoliitikale, mis parandavat Ameerika arvamust Eestist. Eesti saadik oli Youngile kurtnud ka Vabadussõja-aegset võlga, mida Eesti kannab Ameerika ees. Young oli rõhutanud, et see küsimus pole kaugeltki suur probleem ja et antud võlg ei saa olema komistuskiviks Eesti majanduse arengule.¹⁷ Sooja suhtumisega Eestisse teenis Young välja ka oma teenistuse eest Eesti Vabadusristi III liigi 1. järgu teenetemärgi.¹⁸

1.2. Frederick W. B. Coleman ja Robert P. Skinneri aegne esindus (1922 – 1933)

Youngi järel sai USA erakorraliseks ja täievoliliseks saadikuks Balti riikides Frederick W. B. Coleman. Oma volikirjad esitas ta Tallinnas 20. novembril 1922. aastal ja töötas samas ametis kuni 1931. aastani.¹⁹ Läti ajaloolase Aldis Pursi sõnul oli Coleman enda päevik saadiku ajast Balti riikides täis kirjeldusi koosolemistest ja pisiasjadest ning puudus igasugune analüüs või ülevaade kohalikest poliitilistest sündmustest. Oma ametiajal Balti riikides keskendus Coleman Pursi sõnul rohkem kodus toimuvale. Tänu oma juhiametile USA Vabariiklikus parteis, nimetati ta Balti riikidesse diplomaadiks oma teenete eest parteile. Terve ametiaja oli ta tihedas suhtluses oma vennaga, kes oli tolleaegne USA postiteenuse juht. Nad vahetasid kirju Vabariikliku erakonna kasusaajate teemal.²⁰ Vastupidiselt Pursi käsitlelele on näha Magnus Ilmjärve artiklis Colemani huvi poliitiliste küsimuste vastu. Ilmjärv toob välja Coleman kirja 1925. aastast, milles Coleman

---

¹⁷ ERA.957.12.16, *Poliitiline informatsioon Eesti saadikult Riias*, (8. veebruar 1922).

¹⁸ USA saatkond Eestis, „U.S. Citizens Who Received Estonian State Awards, 1920-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/Estonian-State-Awards.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

¹⁹ USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

²⁰ Aldis Purs, „Weak and Half-Starved Peoples“ meet „Vodka, Champagne, Gypsies and Drozhki“: relations between the Republic of Latvia and the USA from 1918 to 1940, *Latvia and the USA: From Captive Nation to Strategic Partner*. Ed. Daunis Auers. Academic Press of the University of Latvia, (2008). Lk 26.

kommenteerib Eesti poliitikat. Coleman sõnab, et Ado Birki nimetamine Eesti välisministriks võis olla Nõukogude Liidu valitsuse poolt peale surutud.²¹ Aastaid hiljem oli Läti välisminister Vilhelm Munsters meenutanud Arthur Bliss Lane'iga vesteldes Colemani kui kõige populaarsemat välisesindajat Lätis.²²

Ametisse asudes viis Coleman läbi mitmed muudatused Riia saatkonna sisestruktuuris. Colemani korralduse järgi oli esinduse juht saadik, kellele allusid kaks võrdset osakonda ja erasekretär. Osakondadeks, mis hiljem muutusid nimetuselt sektsioonideks (vaata lisa 2), olid esimese sekretäri S. W. Morgani juhtimisel Balti osakond ja Vene osakond esimese sekretäri David Macgowani juhtimisel. Seoses rutiinse ja koormava tööga, mida nõudis sündmuste jälgimine NSV Liidus, lahkusid psüühiliste ja kehaliste vaevuste tõttu ametist mitmed töötajad, sh Vene osakonna juht Macgowan. Seda kinnitas Eero Medijaineni sõnul ka Colemani kiri riigisekretärile 7. augustil 1926. aastal, milles saadik viitas ühe töötaja lahkumisele ametist. Samuti juhtis Coleman tähelepanu, et Riia esindus peab katma kolme Balti riiki ja Venemaad. Coleman soovitas valmistada ette noori diplomaate Venemaa küsimustes, vähendades seekaudu koormust ülejäänud esindusele. Seega võib Medijaineni sõnul järeldada, et Vene spetsialistide ettevalmistuse nõuanne tuli Colemanilt ja leidis välisministeeriumis Robert F. Kelley poolehoidu.²³

Colemani ametiajal asutati 30. juunil 1930. aastal USA diplomaatiline esindus Tallinnas. Ajutise asjurina töötas seal USA konsul Harry E. Carlson.²⁴ Samuti nagu Young, pälvis Coleman oma teenete eest Eesti Vabariigi ees III liigi esimese järgu Eesti Vabadusristi

---

²¹Magnus Ilmjärv, "Veel Konstantin Pätsist ja tema suhetest Nõukogude Liidu Tallinna saatkonnaga: Kas ainult Nõukogude diplomaatide silmade läbi?" *Acta Historica Tallinnensia* (14), 2009, 78.

²² Arthur Bliss Lane'i memo vestlusest hr. Vilhelm Munstersiga, 20. juuli 1936, sari 2 (märts 1936 – detsember 1936) karp 63, *Yale University Library: Manuscript Collections Arthur Bliss Lane Papers*, (edaspidi ABLP-MC-YUL).

²³ Medijainen, „Riia ring“, „luurepost“ ja tööjaotus USA esindustes 1920. aastatel, 69.

²⁴ USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

teenetemärgi.²⁵ Coleman asus peale teenistust Balti riikides tööle USA erakorralise ja täievolilise saadikuna Taani Kuningriigis.²⁶

1.2.1. Staažikas Tallinna konsul Harry E. Carlson ja tulevased vene eksperdid

Colemani ajast Riia saatkonnas vajab eraldi mainimist Loy W. Henderson, kes oli 1940. aastal Baltimaade Nõukogude Liitu inkorporeerimise mittetunnustamise poliitika peamisi põhjendajaid. Henderson oli varasemalt seotud Eestiga, sattudes siia Vabadussõja lõpus, 1920. aasta veebruaris Ameerika Punase Risti töötajana. Narvas tüüfuseepideemiaga võitlemise eest teenis ta esimese liigi Vabadusristi teenetemärgi 1920. aastal ja Punase Risti kolmanda klassi ordeni 1923. aastal.²⁷ Ta astus 1922. aastal USA välisteenistusse ja tegi silmapaistvat karjääri. Muuhulgas teenis ta USA suursaadikuna Iraagis aastatel 1943-1945, Indias aastatel 1948-1951 ja Iraanis aastatel 1951-1954, olles eelnevalt teeninud välisministeeriumis Ida-Euroopa büroo juhatajana.²⁸ Nimetatud büroo juhataja kohalt oli ta sunnitud lahkuma NSV Liidu suursaadiku ning presidendiproua Eleanor Roosevelti survel.²⁹ Veel enne nimetatud ametikohti määrati ta kolmandaks ja seejärel teiseks sekretäriks USA saatkonnas Riias, kus ta töötas aastatel 1927-1930. Oma Riias töötamise ajal kohtus ta George F. Kennaniga, kellega said headeks kolleegideks. Moskvasse määrati Henderson 1934. aastal, kus ta töötas 1938. aastani. Seal oli ta teenistuses koos Kennani ja John C. Wileyga.³⁰ Viimane neist oli Moskvas tegutsenud konsulina 1934. aasta kevadest, 1936. aastast Moskva peakonsulina ja aastatel 1937-1938 USA saatkonna konsulina Viinis. Peale Austria anšlussi sai Wileyst USA saadik Lätis ja Eestis.³¹

---

²⁵ USA saatkond Eestis, „U.S. Citizens Who Received Estonian State Awards, 1920-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/Estonian-State-Awards.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

²⁶ Office of the Historian. „Frederic William Backus Coleman (1874-1947)“, (i.a.), <https://history.state.gov/departmenthistory/people/coleman-frederick-william-backus>, (vaadatud 7. märts 2022).

²⁷ USA saatkond Eestis, „Ameeriklane, kes teenis välja Eesti Vabadusristi“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/loy-henderson.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

²⁸ Office of the Historian. „Loy Wesley Henderson (1892-1986)“, (i.a.), <https://history.state.gov/departmenthistory/people/henderson-loy-wesley>, (vaadatud 7. märts 2022).

²⁹ Hugh De Santis, *“The Diplomacy of Silence: The American Foreign Service, the Soviet Union, and the Cold War, 1933-1947”*, (Chicago: The University of Chicago Press, 1980), 85.

³⁰ USA saatkond Eestis, „U.S. Citizens Who Received Estonian State Awards, 1920-1940“, (i.a.), külastatud aadressil 7. märts 2022: <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/Estonian-State-Awards.pdf>.

³¹ USA saatkond Eestis, „Oma silmaga – John ja Irena Wiley“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-wiley.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

Colemani ajal vahetusid konsulid Tallinnas mitmel korral. 1922. aasta detsembris sai USA konsuliks Harold B. Quarton.³² Oma ametiajal, mis kestis 1925. aastani, oli ta muuhulgas detsembrimässu tunnistajaks 1924. aastal. Ta pälvis 1925. aastal III liigi 3. järgu Eesti Vabadusristi teenetemärgi tsiviilteenete eest Vabadussõja-järgsel ajal. Quartoni järel oli USA konsuliks Tallinnas Joseph G. Groeninger, kes elas Eestis koos oma naise Ella M. Ibseniga. Groeninger oli ametis ligi aasta.³³

Groeningeri järel oli USA konsuliks Tallinnas 1926. aasta augustist 1937. aasta veebruarini varem nimetatud Harry E. Carlson.³⁴ Carlsonit saatis Eestis abikaasa Laura Reynert Carlson ja ta oli pikima staažiga konsul Eestis. Oma teenete eest pälvis Carlson 1932. aastal II klassi Eesti Punase Risti ordeni. Abikaasa pälvis samuti antud teenetemärgi 1934. aastal. Carlsonitele Eesti meeldis, nad pidasid suvekodu nii Haapsalus kui ka Valgejõel. Oma ametiajal kirjutati Carlsonist korduvalt Eesti ajakirjanduses.³⁵ 1937. aastal andis Carlson ajalehele Uus Eesti intervjuu, milles kiitis Eesti arengut nende aastate jooksul, kui ta siin oli viibinud. Ta tõstis esile Tallinna ilmet, samuti tööstuse ja majanduse arengut kogu riigis. „On märkimisväärne, et teie valitsus, eesotsas riigivanem Konstantin Pätsiga on edendanud rahva elujärge. Eesti rahvas seisab kõrgel vaimsel tasemel. See avaldub eriti teatrilavadel ja kontsertidel,“ kiitis Carlson.³⁶

Järgmiseks ametikohaks sai Carlsonile Ameerika Ühendriikide Londoni saatkond. Sinna oli Carlson soovinud isiklikult, et panna lapsed ingliskeelsesse kooli³⁷. Lane kirjeldas tollasele Ameerika konsulile Londonis Robert Frazerile Carlsonit kui tublit töötajat. „Kümne aasta jooksul, mis Carlson Tallinnas on töötanud,“ märgib Lane, „on ta suutnud luua endale samasuguse positsiooni, nagu omavad seda päris saadikud teistest riikidest.“ Tema peamise nõrkusena nägi Lane töökohustuste jagamist oma alluvatele ja et ta on enda

---

³² USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

³³ Samas.

³⁴ Samas.

³⁵ Rebecca Gong, Eric A. Johnson, Ingrid Roger, „Harry E. Carlson – USA diplomaat, kes kiindus Eestisse“, (USA saatkond Eestis, i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/harry-carlson.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

³⁶ *Uus Eesti*, 21. jaanuar 1937.

³⁷ Arthur Bliss Lane'i kiri Harry E. Carlsonile, 3. oktoober, 1936, sari 2 (märts 1936 – detsember 1936), karp 63, ABLP-MC-YUL.

väljendamisel pisut sõnarahke, kuid see eest on ta olnud suurepärase poliitilise, majandusliku ja kaubandusinformatsiooni hankimisel.³⁸

Carlsoni ajal viibisid Eestis vene keele õpinguil tulevased vene eksperdid George F. Kennan ja Charles E. Bohlen. Eric A. Johnson sõnab oma artiklis, et USA Riia esindus teenis peamiselt diplomaatide koolituse eesmärke, kes hiljem asusid tööle 1934. aasta märtsis Moskvas avatud USA saatkonnas. Sealhulgas mängis rolli ka USA esindus Tallinnas.³⁹ Kennan saabus Eestisse 1928. aasta suvel, töötades asekonsulina Tallinnas kuni 1929. aasta jaanuarini, mil ta viidi üle Riiga. Kennan pidas päevikut, milles noor diplomaat kirjeldab Eestit ja oma vene keele õpinguid. Samuti kommenteeris Kennan Eestis olles oma päevikus Euroopas toimuvaid protsesse: „Euroopa amerikaniseerumine, kontinendi ülejutamise Uue Maailma kultuuri ja kaupadega - kõige sellega põhjendab Euroopa oma vigu“.⁴⁰ Viidates nii Ameerika kapitalismile kui ka Nõukogude bolševismile, upub Euroopa tsivilisatsioon Kennani arvates uute barbarite kaupadesse ja kultuuri. „Armastus traditsioonide vastu ja möödunud aja saavutuste väärtustamine ei takista ajalooratuste pöörlemist,“ arutleb Kennan.⁴¹

Sarnaselt Kennanile kirjutas Eestis veedetud ajast oma memuaarides Bohlen. Mõlemast diplomaadist said peale USA Moskva saatkonna avamist 1933. aastal selle töötajad. Kennan töötas Moskva saatkonnas aastatel 1933-1937 ja 1944-1946. Veebruaris 1946. aastal kirjutas ta Moskvas olles 5542-sõnalise telegrammi, mis sai ajaloos tuntuks kui „pikk telegramm“. Selles analüüsis ta Nõukogude Liidu välispoliitikat ning andis USA poliitilisele juhtkonnale soovitusi, et NSV Liidu suhtes tuleks rakendada „ohjeldamisstrateegiat“. Siit algas Kennani tõus Ameerika tuntumate välispoliitika ekspertide hulka. Aasta hiljem sai Kennanist välisministeeriumi poliitika planeerimise osakonna direktor. 1952. aastal sai ta USA suursaadikuks NSV Liidus, kuid vaid kuueks

---

³⁸ Lane'i kiri Robert Frazerile, 2. november 1936, samas.

³⁹ Eric A. Johnson, „Eesti idüllis küpsesid USA tulevased Vene-ekspertid“. (USA saatkond Eestis, i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/eesti-idyllis-kpsesid-usa-tulevased-vene-ekspertid.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

⁴⁰ Kennani päevik, 4. september 1928, George F. Kennan Papers, MC076, Public Policy Papers, Department of Special Collections, Princeton University Library.

⁴¹ Samas.

kuuks. NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees Jossif Stalin kuulutas ta *persona non grata*'ks bolševistliku režiimi suhtes kriitiliste seisukohtade tõttu.⁴²

Bohlen töötas Moskva saatkonnas 1934-1935 ja 1937-1941. Hiljem töötas ta Valges Majas nõunikuna, samuti president Franklin D. Roosevelti tõlgina, osaledes muuseas kohtumistel Staliniga Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsidel. Suursaadikuks Moskvasse määrati Bohlen 1953. aastal ja selles ametis töötas ta kuni 1957. aastani.⁴³

Colemani järel sai erakorraliseks ja täievoliliseks saadikuks kolmes Balti riigis 1931. aasta 23. septembril Robert P. Skinner. Oma volikirjad esitas ta Tallinnas 2. aprillil 1932. Ta resideerus Riias, nagu varasemadki saadikud, koos oma abikaasa Helen Walesiga.⁴⁴ Skinner oli varasemalt olnud konsul Prantsusmaal Marseille's ja peale seda saadik Ateenas ja esimene saadik Etioopias. Skinneri visiidiga 1903. aastal seati sisse USA ametlikud suhted Etioopiaga. Esimeseks saadikuks Etioopias sai ta suuresti tänu Marseille'is saadud kogemustele. Marseille'st juhtis tolleaegseid Prantsuse kolooniaid Aafrikas. Seal viibides jäi talle silma Etioopia lai turg, millele juhtis ta peagi ka tolleaegse presidendi Theodore Roosevelti tähelepanu. Roosevelt andis Skinnerile ülesandeks sõlmida kaubandusleping kuningas Menelikiga, uurida võimalikult palju sealse antiikse kristluse kohta ja samuti tuua kaasa nii palju eksootilisi loomi kui võimalik. Kaubanduslepingu sõlmimise tulemusel tõusis näiteks Etioopia kohvi eksport 800-lt tuhandelt dollarilt 2,3 miljoni dollarini.⁴⁵ Läti välisministri Vilhelm Munstersi sõnul pühendas Skinner oma ametiaja Balti riikides aga pensioni ootusele, mistõttu ei olnud tal huvi tutvuda siinsete inimestega.⁴⁶ Skinner lahkus

---

⁴² Eric A. Johnson, „Eesti idüllis küpsesid USA tulevasid Vene-eksperdid“. (USA saatkond Eestis, i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/eesti-idullis-kpsesid-usa-tulevased-vene-eksperdid.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

⁴³ Samas.

⁴⁴ USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.) <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

⁴⁵ Massillon Museum, Robert Peet Skinner – *Journey to Abyssinia: The Hidden Empire*, (i.a.), <https://massillonmuseum.org/69> (vaadatud 13. mail 2022).

⁴⁶ Lane'i memo vestlusest Vilhelm Munstersiga, 20. juuli 1936, sari 2 (märts 1936 – detsember 1936) karp 63, ABLP-MC-YUL.

ametist Balti riikides 1933. aasta 29. aprillil, teenides sellel ametipostil vaid aasta.⁴⁷ Järgnevalt määrati ta USA suursaadikuks Türki.⁴⁸

1.3. John V. A. MacMurray (1933 – 1936)

Franklin D. Roosevelti presidentuuri algusega 1933. aasta kevadel sai läbi Skinneri ametiaeg Balti riikides. Suureks muutuseks Ida-Euroopas sai Nõukogude Liidu tunnustamine USA poolt. Roosevelt lootis tunnustusega pärssida Kaug-Idas Jaapani mõjuvõimu kasvu, aga samuti leida leevendust majanduskriisile, teenides seejuures Ameerika äritegevuse huve.⁴⁹ Roosevelt tunti ka kui administraatorit, kes määras teadlikult konkureerivatele ametikohtadele vastandlikke isiksusi.⁵⁰ Üheks selliseks näiteks võib pidada ka John V. A. MacMurray nimetamist Balti riikidesse. Seda on peetud pöördeliseks Balti riikidele, kuna ametisse nimetati üks teenekamaid diplomaate.⁵¹ Järgnevas alapeatükis toetatakse Arthur Waldroni käsitlusele⁵² John V. A. MacMurray tööst Kaug-Idas ja vaadatakse, mis võis olla MacMurray Balti riikidesse saadikuks nimetamise ajendiks ja mis mõju omas see USA poliitikale Balti riikide suunal. Allikana kasutatakse Robert E. Bowersi artiklit “American Diplomacy, the 1933 Wheat Conference, and Recognition of the Soviet Union”⁵³, milles autor seostab “nisukonverentse” 1930. aasta alguses (kuhu saadeti ka MacMurray) Nõukogude Liidu tunnustamisega.

---

⁴⁷ USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>. (vaadatud 7. märtsil 2022).

⁴⁸ Office of the Historian, „Robert Peet Skinner (1866-1960)“, (i.a.) <https://history.state.gov/departmenthistory/people/skinner-robert-peet> (vaadatud 7. märtsil 2022)

⁴⁹ Office Of The Historian, “Recognition of the Soviet Union, 1933”, (i.a.), <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/ussr>, (vaadatud 21. mail 2022).

⁵⁰ Herring, *From Colony to Superpower*, 492.

⁵¹ Mel Huang, “Americans in The Baltics: Two Centuries Of Diplomacy, Intrigue and Friendship Part II, UpNorth, 10. juuli, 2017. <https://upnorth.eu/americans-baltics-two-centuries-diplomacy-intrigue-friendship-part-ii/> (vaadatud 21. mai 2022).

⁵² Arthur Waldron, “John Van Antwerp MacMurray: A Wilsonian Realist Follows the China Star, 1914–1935.” *The Princeton University Library Chronicle* 69, no.3 (2008), 465-486: <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

⁵³ Robert E. Bowers, “American Diplomacy, the 1933 Wheat Conference, and Recognition of the Soviet Union”. *Agricultural History*, 40(1) (1966), 40-42. <http://www.jstor.org/stable/3740153>, (vaadatud 3. mai 2022).

Skinneri järel määras Franklin D. Roosevelt kolme Balti riigi saadikuks 1933. aasta 28. augustil pärit John V. A. MacMurray. Õppinud Princetonis ja ka aasta enne Roosevelti Columbia Ülikooli õigusteaduskonnas, lõpetas ta kooli 1906. aastal ning asus aasta hiljem välisteenistusse. Esimeseks ametikohaks oli MacMurray'l Bangkok, kus ta oli monarh Chulalongkorni nõunikuks kohtusüsteemi reformimisel. Aastatel 1909–1911 töötas MacMurray Peterburis USA saadiku William Woodville Rockhilli alluvuses, kes oli ekspert Hiina teemadel. Peale Peterburi naasis ta Washingtoni, kus peagi pakkus ta endine õppejõud Princetonis, president Woodrow Wilson, talle saadikukohta Taisse. MacMurray keeldus sellest, kuna lootis saada ametikoha Hiinasse. Peagi pakutigi talle esimese sekretäri ametikohta Pekingisse, kus ta töötas aastatel 1913 – 1916. Temast sai peakonsul USA suursaatkonnas Tokyos 1917. aastal, ametisse jäi ta üheks aastaks. Peale seda asus ta Washingtonis juhatama Kaug-Ida asjade sektsiooni.⁵⁴

Enne tema asumist saadikuks Pekingisse oli 1912. aastal nende sõjaväe juhataja Yuan Shikai kukutanud troonilt Qingide monarhia. Yuan suri juba 1916. aastal, mille järel algas võimuvõitlus tema ohvitserkonna vahel. Hiina oli 1925. aastaks anarhia ja kokku kukkumise äärel.⁵⁵

Sektsioonijuhatajana osales MacMurray ka relvastuse piiramise ehk Washingtoni konverentsil aastatel 1921-1922. Seal oli MacMurray USA erivolinike ekspert-assistent Kaug-Ida ja Vaikse ookeani asjades. Washingtoni lepingutest kõige tähtsamaks kujunes *Nine Power Treaty*, millega tunnustati Hiina territoriaalset terviklikkust ja *Four Power Treaty*, millega lõpetati Briti-Jaapani kahepoolne liit 1902. aastast ning asendati kollektiivkaitse konsultatsiooni süsteemiga, kuhu lisandusid Prantsusmaa ja USA. Nii nagu oli saanud poliitilise raamistiku Euroopa 107 aastat varem Viini kongressil, sai selle nüüd ka Aasia Washingtoni lepete näol.⁵⁶

MacMurray osales 1920ndatel veel vaatljana Hiina ja Jaapani vahelistel kõnelustel Shantungis küsimuses, oli riigisekretäri abi ja ka täievoliline saadik Hiinas. 1928. aastal oli kodusõda Hiinas jõudnud lõpule ja võimule jäi natsionalistide partei Chiang Kai-sheki

---

⁵⁴ Waldron, “John Van Antwerp MacMurray”, 468–470, 478-480, <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

⁵⁵ Samas, 472.

⁵⁶ Samas 476 -478.

juhtimisel, deklareerides kõigi varasemate rahvusvaheliste lepingute õigustühisust. Kuigi paljud välisvaatlejad vaatasid Chiangi Kuomintangi võimule tulekut kui uue modernse Hiina ja juhtiva Aasia riigi sündi, jäi MacMurray skeptiliseks. MacMurray kartis, et Kuomintang tormab Jaapaniga sõtta, mis oli temast kordades tugevam ja mõjuvõimsam. Hiljem, kui sõda juba käis, jäi uskuma uue Hiina illusiooni Aasia tulevasest suurvõimust ka president Roosevelt, mida näitab ka tema kutse Chiangile Kairo konverentsile 1943. aastal. Kuomintangi valitsusse hästi suhtumine läänes tulenes Waldroni sõnul sellest, et Hiina valitsusse oli kaasatud palju USA-s treenitud ametnikke, kes esitlesid Kuomintangi Hiinat maailmale kui uut ja modernset riiki.⁵⁷

Välisvaatlejad Hiinas ja MacMurray kolleegid USA välisministeeriumis jätsid tähelepanuta Kuomintangi rahvusvaheliste lepingute ülesütlemise, kuna tähtsam oli soojade suhete hoidmine USA ja Hiina vahel kui sõnad paberil. MacMurray teadis isiklikult kui palju oli Jaapanit survestatud järeleandmistele Washingtoni lepete sõlmimisel. Hiina-poolne lepingute murdmine oleks tähendanud USA maine ja julgeoleku kahjustamist. Kui lepingusõlmijad hoiduvad Washingtoni lepete jõustamisest, siis teeb seda MacMurray sõnul arvatavasti Jaapan ise. 1931. aastaks olid MacMurray hirmud juba tõeks saanud - alanud oli Jaapani okupatsioon Mandžuurias. Tagantjärele on spekulieritud, et kui USA oleks saatnud oma laevastiku Mandžuuriasse, oleks Jaapan hoidunud ründamisest.⁵⁸ Olles hõivatud majanduskriisi ja tulevaste valimistega, ei olnud Hoover valmis muuks kui Shanghais USA sõdurite arvu tõstmiseks 3500-le, et kaitsta seal viibivaid ameeriklasi. USA välisminister Stimson, kelle käsutuses polnud ühtegi jõuhooba peale diplomaatia, otsustas midagi ette võtta. Stimson andis teada, et USA ei tunnusta ühtegi territoriaalset muudatust Hiina ja Jaapani vahelises konfliktis. Antud deklaratsiooni hakati kutsuma Stimsoni doktriiniks. Viimase tulemusel tõmbas Jaapan oma väed Shangaist välja, kuid jätkas Mandžuuria okupeerimist.⁵⁹ Nagu hiljem selgub, siis osutus Stimsoni doktriin väga oluliseks Balti riikide okupeerimise mittetunnustuspoliitika aluseks.

MacMurray lahkus 1929. aastal välisteenistusest ja Pekingist saadiku kohalt, kirjutades oma sõbrale Ferdinand Mayerile, et enne kui rong tuleb, võtab ta oma dresiini rööbastelt

---

⁵⁷ Waldron, "John Van Antwerp MacMurray", 476-478, <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

⁵⁸ Samas, 480-482.

⁵⁹ Samas, 489-490.

maha.⁶⁰ MacMurray lahkus ametist ja jätkas oma akadeemilist karjääri Johns Hopkinsi ülikoolis kuni 1933. aastani. 28. augustil 1933 nimetati MacMurray erakorraliseks saadikuks Balti riikidesse, oma volikirjad esitas ta Tallinnas alles 4. jaanuaril 1934.⁶¹ Paar nädalat peale saadikuks määramist Balti riikidesse nimetati ta 13. septembril 1933 riigidepartemangu poolt USA esindaja abiks "nisukonverentsil".⁶²

"Nisukonverentsid" olid vastus suurele hinnalangusele viljaturul, mille tekitas Nõukogude Liit 1930-1931. aastal, kui paiskas maailmaturule 114 miljonit vakka vilja. "Nisukonverentsidel" kohtusid USA ja NSVLi esindajad 1931. aasta mais. Kokkulepeteni ei jõutud, sest ameeriklased ei olnud nõus arutama kvootide sisseseadmist ja NSVL polnud nõus vähendama tootmist. Nii nagu varasemad presidendid, hoidus ka president Herbert Hoover astumast 1931. aastal suhtlusesse Nõukogude Liiduga, kartes, et see viib loomulikku rada pidi tunnustuseni – areng, mida oodati USA välisministeeriumis "nisukonverentsi" mõjul juhtuvat. Seda ilmestab Louis Fischeri raamat „*Why Recognize Russia?*“, mis ringles riigidepartemangu koridorides. Teoses tõi autor välja ka võimaluse, et nisuhinna paika saamiseks on tunnustus vajalik. Franklin D. Roosevelti võimule tulekuga sai Fischeri ettekujutus Nõukogude Liidu tunnustamisest ka tõeks.⁶³

Jaapanlaste ehitatud impeeriumi lagunemist Mandžuurias nägi MacMurray ette, tõdedes, et võimuvaakumi täidab antud regioonis pigem Nõukogude Liit kui Hiina.⁶⁴ Vajalik oli olla suhtluses kõigi osapooltega Kaug-Ida küsimustes ja seega toetas Nõukogude Liidu tunnustamist ka MacMurray. Ida-Euroopa sektsioon Washingtonis ja ka vene sektsioon Riias koos enamuse ameerika Nõukogude Liidu ekspertidega olid NSVLi tunnustamise vastu. Kas MacMurray Riiasse nimetamine Roosevelti poolt oli seotud Nõukogude Liidu tunnustamisprotsessi mõjutamisega vajab MacMurray dokumentide põhjal edasist uurimist. Praeguste ligipääsetavate käsitluste põhjal joonistub pilt, et Roosevelt võis

---

⁶⁰ Waldron, "John Van Antwerp MacMurray", 479, <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

⁶¹ USA saatkond Eestis, „John V. A. MacMurray“ (i.a.), <https://web.archive.org/web/20170206201133/http://photos.state.gov/libraries/estonia/99874/Ajalugu/john-macmurray.pdf>, (vaadatud 12. mai 2022).

⁶² New York Times, 14. september 1933.

⁶³ Robert E. Bowers, "American Diplomacy, the 1933 Wheat Conference, and Recognition of the Soviet Union", 40-42. <http://www.jstor.org/stable/3740153>, (vaadatud 3. mai 2022).

⁶⁴ Waldron, "John Van Antwerp MacMurray", 472. <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

nimetada MacMurray Balti riikidesse, et viimasel oleks mugav osaleda “nisukonverentsil” just Nõukogude Liidu tunnustusprotsessiga seoses. Nagu oli näha Washingtoni lepete ajast, siis MacMurray tugevuseks oli pidada edukaid läbirääkimisi. Seda arvatavasti ootas Roosevelt ka MacMurraylt Londonis Nõukogude Liidu suunal. Kolm päeva enne MacMurray saadikuks nimetamist 25. augustil kirjutati Londonis “nisukonverentsil” alla *Final Act*-le, milles Nõukogude Liit nõustus piirama oma ekspordi, kuid jättes ütlemata kui palju. Septembriks polnud jõutud ikka veel kokkulepeteni mahtude osas,⁶⁵ mis viis arvatavasti MacMurray määramiseni USA esindajaks konverentsil. Hilisemas vestluses Arthur Bliss Lane’i ja Läti välisminister Munstersi vahel sõnab viimane, et meenutades MacMurrayt, siis oli nimetatud saadik vaevu Balti riikides, viibides enamuse ajast Londonis “nisukonverentsil”⁶⁶. Samas oli MacMurray sõnanud ka Lane’ile, et ta hoiduks end sidumast “nisukonverentsiga”, kuna leidis selle tõttu vaevu aega täita saadiku ülesandeid Balti riikides.⁶⁷

Olles saadik Balti riikides, pakkus MacMurray 1934. aastal välja toleleaegsele Kaug-Ida osakonna juhatajale Stanley Hornbeckile, et ta on valmis koostama puhkuse ajal dokumendi Washingtonile, milles pakub välja erinevad lähenemised probleemidele Aasias. Hornbeck nõustus ja MacMurray kirjutas 1935. aasta sügiseks valmis töö nimega „*Developments Affecting American Policy in the Far East*.“ Kujutades oma kirjutises sõja lõppu ja Jaapani alistumist, tõi MacMurray välja, et see looks täieliku võimumonopoli Nõukogude Liidule Kaug-Idas ja et peale NSV Liidu ei võidaks mitte keegi USA võidust Kaug-Idas. Samuti suunab MacMurray memorandumis tähelepanu sellele, kuidas Hiina ja Jaapan rikkusid Washingtoni leppeid ja kuidas mitte ükski ülejäänud lepingu allkirjastanud riikidest ei sekkunud sellesse protsessi. Memorandum eksisteeris vaid salastatud paber kandja kujul ja peale riigisekretär Cordell Hulli kätte jõudmist, kes kindlasti seda heaks ei kiitnud, see edasi ka ei levinud. Kirjutist hakati lugema taas peale sõda, kui uus reaalsus kinnitas selle prohvetlikkust. Memorandumi hakkas kasutama George Kennan

---

⁶⁵ Bowers, “American Diplomacy, the 1933 Wheat Conference, and Recognition of the Soviet Union”, 51-52, <http://www.jstor.org/stable/3740153>, (vaadatud 3. mai 2022).

⁶⁶ Lane’i memo vestlusest *Vilhelm Munstersiga*, 20. juuli 1936, sari 2 (märts 1936 – detsember 1936) karp 63, ABLP-MC-YUL.

⁶⁷ Samas

oma loengutes Chicagos 1950. aastal. Ta kirjutas MacMurrayle samal aastal ja kiitis tema tööd kui „erakordset analüüsi ja vaadet tulevikku.“⁶⁸

MacMurray analüüsivõimet iseloomustavad ka tema hilisemad muljed oma ametiajast Balti riikides salajasele ACPWFP-le ehk *Advisory Committee on Post-Foreign Policy*'le 28. novembril 1942. Viimane toimus Rooseveltile nõuandva komiteena välisministeeriumi juures. Seal MacMurray sõnas, et nii leedukad, lätlased kui ka eestlased olid oma iseseisvuse eest võidelnud korralikult, kuid olid majanduslikult lootusetus seisus.⁶⁹ Selline olukord tulenes MacMurray sõnul sellest, et nad olid "...kaotanud oma positsiooni Vene tagamaa sadamate rollis"⁷⁰. Kuigi tal enda sõnul ei olnud lähedasi tutvusi Baltimaades, siis jäi talle mulje, et nende mõttelaadi lahutamatuks osaks on olnud tõdemus, et ühel hetkel pöördutakse tagasi Venemaa rüppe. Seda siis, kui on piisavalt oma iseseisvust maksma pandud. Küll eelistatakse tagasipöördumist mittekommunistlikku Venemaale, kuid arvestades, et haritlaskond on viimastel aastatel kas küüditatud või tapetud, siis lepitakse ka kommunistliku režiimiga.⁷¹

1936. aastal pälvis MacMurray tänuhäheks teenete eest Eesti Vabariigi ees riigikaitselistes küsimustes Kotkaristi I klassi teenetemärgi.⁷² MacMurray resideerus Riias kuni 12. veebruarini 1936, kui lahkus ametist ja asus Skinneri järel saadikuks Türgi.⁷³ Juba aasta hiljem pakkus Roosevelt MacMurray'le saadiku kohta taas Hiinas, kuid millest viimane keeldus. MacMurray oli näinud Aasias toimuvat sõda ette ja keeldus arvatavasti teiste tekitatud olukorda lahendamast.⁷⁴

---

⁶⁸ Waldron. "John Van Antwerp MacMurray", 483-484, <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 3. mai 2022).

⁶⁹ Kaarel Piirimäe, Sama hästi kui venelaste maa: Roosevelt, Churchill ja Stalin ning Balti küsimus Teises maailmasõjas (Tallinn: Kirjastus Argo, 2020), 165-167.

⁷⁰ Samas, 167.

⁷¹ Samas, 166-167.

⁷² USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

⁷³ Office of the Historian, „John Van Antwerp MacMurray (1881-1960)“, <https://history.state.gov/departmenthistory/people/macmurray-john-van-antwerp>, (vaadatud 7. märts 2022).

⁷⁴ Waldron. "John Van Antwerp MacMurray", 466, <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>, (vaadatud 11. mai 2022).

MacMurray Balti riikidesse määramist võib vaadata kui USA Kaug-Ida julgeolekuprobleemide ühendamist Euroopa julgeoleku muredega. Nõukogude Liidu tunnustamisega nähti võimalust tasakaalu saavutamiseks Kaug-Ida küsimuses ning loodeti partnerlusele Nõukogude Liiduga, mis järgnevatel aastatel osutus aga keeruliseks. Nii nagu on sõnanud soome ajaloolane Karl Alenius, siis oma väiksuse tõttu pole Balti riigid kunagi omanud sisulist tähendust Ameerika Ühendriikidele - nende väärtus on olenenud viimase jaoks alati laiemast strateegilisest kaalutlusest ⁷⁵.

---

⁷⁵ Kaarel Piirimäe, *Roosevelt, Churchill, And The Baltic Question: Allied Relations During the Second World War*, (New York, Palgrave MacMillian: 2014), 33.

2. A. B. Lane ja viimased USA saadikud (1936-1940)

MacMurray järel sai aastaks erivoliliseks ja erakorraliseks saadikuks Balti riikides Arthur Bliss Lane (1894-1956). Ta oli pärit Brooklynist ja õppinud Yale'i kolledži ärikoolis. Peale õpinguid siirdus Lane 1916. aastal Euroopasse, kus oli ametis erasekretärina USA suursaadiku Itaalias Thomas Nelson Page'i juures. Hiljem liitus ta ametlikult USA välisteenistusega. Temast sai kolmas sekretär Rooma suursaatkonnas (1919-1920), seejärel teine sekretär Londoni saatkonnas (1921-1922). Pärast Washingtonis välisministeeriumi käsutuses teenimist aastatel 1923-1925 lähetati Lane diplomaadiks Mehhikosse (1925-1933) ning 1933. aastal saadikuks Nicaraguasse. Viimases ametis oli Lane 1936. aastani. 1936. aasta 24. jaanuaril nimetati Lane erakorraliseks ja täievoliliseks saadikuks Balti riikides. Volikirjad esitas ta Tallinnas 10. septembril 1936. Ta töötas antud ametis vaid aasta, 16. septembril 1937 lahkus Lane ametist ning temast sai USA erakorraline ja täievoliline saadik Jugoslaavias. Peale Jugoslaaviat suundus Lane tagasi Ladina-Ameerikasse, kus ta oli saadik nii Costa Ricas kui ka Kolumbias. Tema viimaseks ametikohaks välisteenistuses sai Poola, kus ta resideerus aastatel 1944 kuni 1947. Stalinliku režiimi kehtestamine Poolas mõjus talle nii, et ta tegeles järgmised ligi kümme aastat kommunistmivastaste kampaaniatega USAs ning nõustas oma eluaja lõpul ka kindral Dwight D. Eisenhowerit tema presidendivalimiste kampaania ajal 1952. aastal.⁷⁶

Alates 1933. aastast oli Lane esindanud Ameerika Ühendriike Nicaraguas, olles üks esimestest diplomaatidest, kes viis läbi Franklin D. Roosevelti *Good Neighbour Policy*-t Ladina-Ameerikas. *Good Neighbour Policy*, edaspidi heanaaberluspoliitika, oli Hooveri administratsiooni ajal alguse saanud välispoliitika Ladina-Ameerika suunal, milleks oli sõjalise jõu kasutamisest hoidumine Ladina-Ameerika riikide siseasjades. Eesmärgiks oli suhete normaliseerimine, et sõlmida kaubandusleppeid, mille kaudu leida leevendust majanduskriisile USA-s.⁷⁷

Esimeseks proovikiviks heanaaberluspoliitikale osutus aastatel 1933-1934 Kuuba sisepoliitiline kriis. Roosevelt määras suursaadikuks oma sõbra Sumner Welles'i. Viimane oli kokkunud president Ramon Grau San Martini reformidest ja streikidest

---

⁷⁶ Kaarel Piirimäe, *Roosevelt, Churchill, And The Baltic Question*, 33.

⁷⁷ Herring, *From Colony to Superpower*, 497-499.

suhkruvabrikutes ja soovis tuua USA väed Kuubale, kuid selle keelas Roosevelt ära. Seega julgustas Welles sõjaväelaste gruppi korraldama riigipöört Fulgencio Batista juhtimisel, mille järel kehtestati diktatuur ja tagati USA huvidele vastav stabiilsus.⁷⁸

Nicaragua oli 1933. aastal keeruline ametipost Ameerika diplomaadile, sarnaselt Kuubale üks keerulisemaid Ladina-Ameerikas. Peale kahtekümnet aastat Ameerika Ühendriikide sekkumist riigi siseasjadesse ja viimased neli aastat pingelist võitlust demokraatlikku valitsuse loomiseks oli riik saavutanud iseseisvuse. Probleemid, millele Lane vastu pidi astuma, olid sügav korrupsioon, vägivald ja üldine ebastabiilsus riigis. Alates iseseisvuse algusest oli kehtestatud juba kuues põhiseadus, mis aga suutis vaevu tagada avalikku korda vaese ja kirjaoskamatu ning oma põhiõigusi mittetundva rahva seas.⁷⁹

Lane'i ülesanne Nicaraguas oli hoiduda avalikust sekkumisest riigi siseasjadesse ja alates 1934. aastast vastastikuse kaubanduslepe sõlmimine. 1934. aastal surus Cordell Hull Roosvelti heakskiidul Kongressis läbi vastastikuste kaubanduslepete seaduse, millega anti täidesaatvale võimule õigus pakkuda läbirääkimistel teiste riikidega tollitariifide langetamist kuni poole võrra.⁸⁰ Lane'il võttis kaubanduslepe sõlmimine aega kaks aastat, leping sõlmiti lõpuks 11. märtsil ja järgmisel päeval lahkus Lane Managuast.⁸¹

Nicaragua president oli soovinud, et Lane mainiks oma lahkumiskõnes, et konstitutsioonilise valitsuse säilitamine on USA huvides. Lane aga hoidus sellest, öeldes et loodavad rahu säilimisele siin riigis. Lane mainis presidendile, et USA heanaaberluspoliitika Nicaraguas oli õnnestunud, mille peale president oli vastanud, et mis tal sellest heanaaberluspoliitikast. Ka presidendi kõne käsikirjas ei olnud sõnagi heanaaberluspoliitika kohta, kuid kõne ettekandmisel mainis ja kiitis ta seda korduvalt.⁸² Lane'i lahkumise järel haaras võimu Nicaraguas rahvuskaardi juht Anastasio Somoza ning kehtestas diktatuuri. Ladina-Ameerika riigid ootasid huviga Ameerika Ühendriikide vastust, mis jäi aga tulemata.⁸³

---

⁷⁸ Herring, *From Colony to Superpower*, 497-499.

⁷⁹ Petrov, *The Story of Arthur Bliss Lane*, 11.

⁸⁰ Herring, *From Colony to Superpower*, 500.

⁸¹ Petrov, *The Story of Arthur Bliss Lane*, 78.

⁸² Lane'i kiri Boaz Longile, 1. juuli 1936, sari 2 (03.1936 – 12.1936) kast 63, ABLP-MC-YUL.

⁸³ Herring, *From Colony to Superpower*, 500.

2.1. A. B. Lane Balti riikides

Lane'i määramine Balti riikidesse võis olla seotud asjaoluga et ta oli varasemalt tuttav Nõukogude Liidu mõjutustegevustega USA-s. Lane'i paberite hulgas on dokument, millest selgub, et ta töötas 1920ndate alguses riigisekretäri abi Joseph C. Grew alluvuses, olles ühenduslülilik siseministeeriumi, justiitsministeeriumi juurdlubüroo, mereväe luureameti, sõjaväeluure ja rahandusministeeriumi salateenistuse juhi vahel. Enamus materjalist, mis nimetatud riigiasutustest saabus, eriti J. Edgar Hooveri käest, kui viimane asus juurdlubüroo juhiks 1924. aasta aprillis, keskendus kommunistide mõjutustegevustele. Peamiselt tulenes nimetatud informatsioon *Amtorg Trading Corporation*'i kohta, mis oli mitteametlik Nõukogude Liidu esindus Ameerika Ühendriikides. Lane usub, et tänu materjalidele, mis justiitsministeerium "Amtorgiga" seoses avaldas nii välisminister Kelloggile kui ka välisminister Stimsonile, kindlustati Nõukogude Liidu mittetunnustamine.⁸⁴

26. septembril 1936, olles peaaegu kuu aega olnud akrediteeritud kõigi kolme Balti riiki saadikuks, kirjutas Lane oma onule Acosta Nicholasele New Yorgis, et tema ennustused olid läinud täide – sinne osa maailmast on huvitav tänu rivaalitsevatele maailmajõududele. Olukord Euroopas on samaaegselt keeruline ja segadusse ajav, kuna jälgida kõiki siinseid arenguid on pea võimatu.⁸⁵

1936. aasta 17. juulil oli Lane kirjutanud R. Walton Moore'ile, välisministri assistendile Washingtonis, et 16. aprillil oli president Franklin D. Roosevelt palunud Lane'il hoida silma peal Vene-Saksa võimupüüdlustel siinses regioonis. Juba juuliks oli talle selgeks saanud Nõukogude mõju laienemine Leedus tänu Leedu enda püüdlustele leida liitlane Saksamaa ja Poola vastu Klaipeda ja Vilniuse regiooni küsimustes. Jälgides olukorda Soomest kuni Tšehhoslovakkiani, nägi Lane siinsete riikide erinevaid hoiakuid regiooni suurvõimude suhtes. Lane'i hinnangul olid Soome ja Eesti Nõukogude Liidu suhtes pigem

---

⁸⁴ Lane'i avaldus, i.a., sari 5 (1941, 1947-1956), karp 97, ABLP-MC-YUL.

⁸⁵ Lane'i kiri onu Acosta Nicholasele, 24. september 1936, sari 2 (03.1936 – 12.1936) kast 63, ABLP-MC-YUL.

vastumeelsed. Lätis jagunes vastumeelsus võrdselt nii Nõukogude Liidu kui Saksamaa suhtes. Liikudes edasi lõunasse kaldusid Lane'i arvates riigid tegema koostööd pigem NSV Liidu kui Saksamaaga, seda nii Leedus, Poolas kui ka Tšehhoslovakkias. Viimases olid kuuldavasti isegi lennuväljad mehitatud venelaste poolt, mis omakorda tekitas sakslastes kartuse, et venelased kasutavad tulevikus Tšehhoslovakkiaat platsdarmina Saksamaa pommitamisel.⁸⁶

Kirjas kolleeg James C. Dunnile (1890-1979) 1936. aasta suve lõpupäevilt lahkas Lane Euroopa probleeme laiemalt. Lane'i arvates domineeris Euroopas pigem sotsiaalne kui poliitiline või majanduslik kriis. Euroopa rahvad olid mures elutingimuste pärast ja mitte selle pärast, kuidas valitsused ajavad välispoliitikat. Loomulikult oli ühiskond seotud poliitika ja majandusega, kuid siinses maailmas on igapäevane toimetulek saanud määravaks. Lane jõudis hüpoteesini, et Euroopas ei saa enam rääkida diktatuuri ja demokraatia vastasseisust nagu seda siiani Ameerikas Euroopat uurides tehtud oli, vaid keskenduda tuleb kapitalismi ja kommunismi vastasseisule. Lane juhtis tähelepanu Hitleri ja Ungari riigipea Horthy kohtumisele, mille järel räägiti kommunismivastase bloki loomisest. Kuna praegu on vastasseisu esindajateks autoritaarsed Kesk-Euroopa riigid, siis Hispaania kodusõja traagika järel mõtlevad kõik Euroopa riigid kommunismi vastu astumisele. Seega järeldas Lane, et Prantsusmaal saab olema eriti raske otsuste tegemise aeg - kas oponentidele kommunistlikule Nõukogude Liidule või ikkagi pikaajasele vastasele Saksamaale. Samuti mõtiskles Lane võimaluse üle, et Stalin viib mingil määral Nõukogude Liidu tagasi kapitalismi suunas, seda ennekõike kompromissina, et leida liitlasi.⁸⁷

Oma ametiajal Balti riikides jõudis Lane'ile erinevat informatsiooni Nõukogude Liidu mõjutustegevustest. Lane kirjutas riigisekretär Cordell Hullile 2. septembril 1936, et nii nagu varasemad ettekanded on näidanud, siis võib Nõukogude Liit toetada liberaalseid valitsusi, isegi kui nad pole kommunistlike sugemetega. Viimased tõendid pärinevad Prantsusmaalt ja Hispaaniast, kus üritatakse luua ühist rinnet fašismi vastu ja seega kindlustatakse endale tugevamat jalgealust välisriikide sise- ja välispoliitikas.⁸⁸

---

⁸⁶ Lane'i kiri B. Walton Moore'ile, 17. juuli 1936, samas.

⁸⁷ Lane'i Kiri James C. Dunnile, 27. juuli 1936, samas.

⁸⁸ Lane'i kiri Cordell Hullile, 2. september 1936, samas.

Novembris kirjutas Lane taas R. Walton Moore'ile, kes nüüdseks oli tõusnud asevälisministriks. Lane, kes oli aastatel 1925-1933 tööl Mehhiko saatkonnas, nägi USA-NSV Liidu suhetes samu mustreid, mis olid teinud keeruliseks USA-Mehhiko suhted. Lane märgib, et on Riias olles Nõukogude Liidust tulevaid ettekandeid lugedes märganud palju sarnasusi USA-Mehhiko suhetega. Ka USA oli nimetatud kümnendil liikunud suhetes Mehhikoga vaenulikkusest heanaaberliku ja avatud suhtluse suunas. Kuni 1927. aastani oli Washington hoidnud suhetes Mehhikoga distantsi, kuid seejärel oli USA saadik suutnud lahendada Mehhikos aset leidnud konflikti Katoliku Kirikuga, mille järel ka suhted USA-ga paranesid. Ka Nõukogude Liitu juhib valitsus, kelle paljude nii sise- kui välispoliitiliste otsustega USA ei nõustu. Tõde on aga see, et NSVL-ga on USA-l diplomaatilised suhted, mille kaudu loodetakse saavutada majanduslikke eeliseid. See aga ei tähenda, et USA võiks kaotada oma väarikuse, kirjutas Lane.⁸⁹

Lane saatis 10. mail 1937 kirja uuele asevälisministri Sumner Wellesile, kellele rääkis oma tegevusest Balti riikides. Kuigi kolme riigi tööpost on huvitav, polevat need Lane'i arvates Ameerika Ühendriikide välispoliitikas kaugeltki nii tähtsad kui Ladina-Ameerika riigid. Vaatluspostina annavad need riigid siiski hea võimaluse jälgida Euroopas toimuvaid sündmusi. Rohkem kaldub sinne töö olema akadeemiline kui administratiivne, seda paljuski Riias asuva "Vene sektsiooni" tõttu. Vene sektsioon on omakorda tekitanud arusaamatusi Läti valitsusega, kellele on jäänud mulje, et ei keskenduta piisavalt Läti-USA suhetele ja et sektsioonist saadetakse teateid Läti sobimatust käitumisest Nõukogude Liidu suhtes. Teiseks arvavad Nõukogude Liidu esindajad, et sektsioon tegutseb luureasutusena nende vastu.⁹⁰ Sektsiooni liigitamine Moskvasse ei olnud võimalik, kuna osade töötajate vastuvõtmisele oleks vastu olnud Nõukogude võimud, samuti puudusid Moskvas sobivad töö- ja eluruumid. Ka ei oleks olnud töötajad nõus kolima Moskvasse, kuna nad olid end juba Riias hästi sisse seadnud.⁹¹

Tegelikult plaaniti juba Nõukogude Liidu tunnustamisega 1933. aastal liigitada vene sektsioon koos saatkonna asutamisega Moskvasse. Kirjas Riia esindusele toob MacMurray välja, et hiljemalt 1934. aasta 1. juuliks liigitatakse arvatavasti terve Vene sektsioon

---

⁸⁹ Lane'i kiri R. Walton Moore'ile, 17. november 1936, samas.

⁹⁰ Lane'i kiri *Sumner Wellesile*, 10. mai 1937, sari 11 (11. veebruar 1937 – 31. august 1937), karp 5, ABLP-MC-YUL.

⁹¹ Lane'i kiri James Clement Dunnile, 18. juuni 1937, samas.

Moskvasse. Välisministeerium oli soovinud kõigi isikute andmeid rahvuse, keeleoskuste, pere jms kohta, kes on nõus peale vestlusi asuma tööle Nõukogude Liidus.⁹² Nagu aga selgub hilisematest Lane'i kirjadest, siis polnud see võimalik. Võib väita, et tänu sellele säilis ka Riia esinduse tähtsus.

2.1.1. Vene sektsioon

Alates Läti tunnustamisest USA poolt 1922. aastal oli järgneva 15 aasta jooksul Riiga USA saatkonna juurde koondunud spetsialistide grupp, kes tegelesid Ida-Euroopa teemadega. Kahjuks puudus neil Lane'i hinnangul igasugune regiooniväline kogemus ning nad ei suutnud asetada Nõukogude Liidu ja Balti regiooni arenguid laiemasse rahvusvahelisse konteksti. Lane oli kriitiline Vene sektsiooni aruannete suhtes, sest need jätvat mulje, et peale Ida-Euroopa ei eksisteerigi midagi enam. Lane nentis, et peale Venemaa on Ida-Euroopa viimastest kohtadest, kuhu USA oma tähelepanu pöörab. Sellest tulenevalt soovitas Lane võimaluse korral saata ka Vene sektsiooni töötajad lühikeseks ajaks mujale välisteenistusse, et nad saaksid laiendada oma silmaringi.⁹³ Vladimir Petrov, kes varasemalt on uurinud Arthur B. Lane'i arhiivi Yale'is, jõudis oma teoses arusaamale, et Vene sektsiooni ümberkorraldamist nõudis Lane seetõttu, et nimetatud sektsioon ei allunud otseselt talle. See tekitas Lane'is vastumeelsust ning ta on öelnud, et vene sektsioon on kui saba, mis liputab koera.⁹⁴ Lugeses nimetatud arhiivimaterjale, siis ei olnud probleem ikkagi Lane'i väikluses. Lane toob välja riigisekretäri abile Wilbur J. Carrile, et tema arvamust jagab ka varasem saadik MacMurray, kes oli samuti viidanud nimetatud probleemidele.⁹⁵ Regioonivälise kogemuse vajalikkuse rõhutamine läheb kokku ka MacMurray seisukohaga, et Nõukogude Liit ei eksisteeri ainult Läti idapiiril, vaid mängib rolli ka Kaug-Ida küsimustes.

Lane'i sõnul on probleemiks ka Vene sektsioonist pärinevate kokkuvõtete kirjutamine. Vene sektsioonis töötavad Messers (eesnimi teadmata), William M. Gwynn, Edward Page Jr. ja John A. Lehrs, kellel on kõigil oma kohalik infokoguja. Turvalisuse kaalutlustel ei

---

⁹² John V. A. MacMurray, Kiri USA esindusele Riias, 28. detsember 1933, Mudd Manuscript Library (mudd): kast 67, kaust 25. https://findingaids.princeton.edu/catalog/MC094_c00907 (vaadatud 14. mail 2022).

⁹³ Samas.

⁹⁴ Vladimir Petrov, *The Story of Arthur Bliss Lane*, 87.

⁹⁵ Lane'i kiri Wilbur J. Carrile, 23. juuli 1936, sari 2 (märts 1936 – detsember 1936), karp 63, ABLP-MC-YUL.

kirjuta ükski neist alluvatest kokkuvõtteid Nõukogude Liidust ise kokku, vaid need antakse Messersi jt. poolt kirjutada Balti seksiooni masinakirjutajatele. Loomulikult mõjub see esindusele koormavana. Lane'i sõnul võtaks Felix Cole, kes on saatkonna administraator, vajalikke muudatusi kindlasti isiklikult, kuna Vene seksiooni praegune administratiivne struktuur ja töökorraldus on paljus tema kujundatud. Seejuures soovitab Lane Cole'i saata edasi kuhugi Vahemere äärde, et viimane saaks peale töökaid aastaid rahulikuma tööposti.⁹⁶

Riias asunud vene seksiooni väisas 1937. aasta kevadel ka USA välisteestuse inspektor James R. Huddle, kelle oli külla kutsunud Lane isiklikult. Pärast külaskäiku ja Lane'i esitatud probleemidega tutvumist jõuti järelduseni, et seksioon keskendub vene allikate tõlkimisele ja uurimisele, tõlgendamine jääb Moskva saatkonna teha. See aga ei tähenda, et nende töö tähtsus langeks – vastupidi. Kõik tööd, mis esitatakse seksiooni juhatajale Packerile, võiksid olla juba toimetatud, mis säästab seega osakonna juhatajat.⁹⁷ Seejuures soovis Lane, et Packer vahetaks välja Stuart E. Grummon, kes oli konsul Mandžuurias, kuna ta omas teadmisi Nõukogude Liidu poliitikast Kaug-Idas ja oleks seega osanud paremini analüüsida vene seksioonist tulnud informatsiooni. Packer ei suutnud täita nõutud administreerivaid ülesandeid, tihti isegi hoidis kõrvale Lane'i soovitudest ja ülesannetest.⁹⁸

2.2. Lane'i määramine saadikuks Jugoslaaviasse ja viimased saadikud Balti riikides

Enne oma ametiaja lõppu Balti riikides jõudis Lane soovitada ka välisminister Cordell Hullile saatkondade asutamist Kaunasesse ja Tallinna. Leedu puhul oli Lane'i argumendiks suur Leedu kogukond USA-s ja et Leedu oli ametisse nimetanud saadiku Washingtoni. Läti puhul tõi Lane esile, et kuigi saatkond asus Riias, viibis saadik osa oma tööajast Tallinnas või Kaunases ning see tõi kaasa lätlaste pahameele. Seega oli suhete loomisel takistavaks faktoriks pidev liikumine kolme pealinna vahel.⁹⁹ Vähem kui kuu hiljem oligi

---

⁹⁶ Lane'i kiri Robert F. Kelley'le, 25. juuli 1936, samas.

⁹⁷ Lane'i memorandum vene seksioonist, 29. aprill 1937, sari 11 (11. veebruar 1937 – 31. august 1937) karp 5, ABLP-MC-YUL.

⁹⁸ Lane'i kiri R. Walton Moore'ile, 20. mai 1937, samas.

⁹⁹ Lane'i kiri Cordell Hullile, 10. juuli 1937, samas.

Lane'i soovitus kuulda võetud ja president määranud eraldi saadiku Leetu. Lane kirjutas uudisega seoses Welles'ile, et loodetavasti mõne aja möödudes määratakse saadik ka Eestile.¹⁰⁰ Järgmiseks ametipostiks sai Lane'ile Belgrad Jugoslaavias. Lane sõnab, et tal on põhjust arvata, et peab tänama oma uue ametiposti eest William C. Bullittit, kes soovitas teda presidendile.¹⁰¹

Lane'i järel määrati enam mitte kolme Balti riiki, vaid ainult Eestisse ja Lätisse, saadikuks Frederick A. Sterling, kes andis ametivande, kuid ei asunud ametipostile.¹⁰² Leetu määrati esimeseks saadikuks Owen J. C. Norem.¹⁰³ Sterlingu asemel astus Läti ja Eesti erakorraliseks ning täievoliliseks saadikuks 1938. aasta 18. juulil John C. Wiley, kes saadeti siia Viini peakonsuli kohalt.¹⁰⁴ New York Times'is kommenteeriti Wiley määramist kui eriskummalist otsust, avaldades imestust, et nii teenekas ja kogenud saadik määratakse nii ebaolulisse ametisse, nagu seda on saadikukoht Lätis ja Eestis.¹⁰⁵ Tallinnas andis ta oma volikirjad üle sama aasta 24. novembril. Wiley resideerus nii Riias kui ka Tallinnas, kuigi enamus ajast viibiti koos abikaasaga Tallinnas.¹⁰⁶

Wiley, kes töötas enne Balti riikidesse saatmist 1933.-1937. aastatel Moskva saatkonnas saadiku abina, pidas kirjavahetust Loy W. Hendersoniga Moskvast, kellele saatis muuhulgas ka vahetuid muljeid Eesti ja Läti okupeerimisest ja annekteerimisest. Wiley aruanded aitasid Hendersonil ette valmistada 23. juulil 1940 välja antud pressiteadet, mida hiljem asevälisministri nime järgi hakati nimetama Welles'i deklaratsiooniks. Deklaratsioon teatas, et Stimsoni doktriini alusel ei tunnustata Balti riikide omariiklusse sekkumist suuremate jõudude poolt. Antud deklaratsioonist sai järgmiseks viiekümneks aastaks alus USA mittetunnustuspoliitikale.¹⁰⁷

---

¹⁰⁰ Lane'i kiri Sumner Wellesile, 6. august 1937, samas.

¹⁰¹ Lane'i kiri James C. Bullittile, 10. juuli 1937, samas.

¹⁰² USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>. (vaadatud 7. märtsil 2022).

¹⁰³ Lane'i kiri Sumner Wellesile, 6. august 1937, sari 11 (11. veebruar 1937 – 31. august 1937), karp 5, ABLP-MC-YUL.

¹⁰⁴ USA saatkond Eestis, „Oma silmaga – John ja Irena Wiley“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-wiley.pdf>. (vaadatud 7. märtsil 2022).

¹⁰⁵ *New York Times*, 23. juuli 1938.

¹⁰⁶ USA saatkond Eestis, „Oma silmaga – John ja Irena Wiley“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-wiley.pdf>, (vaadatud 7. märtsil 2022)

¹⁰⁷ Piirimäe, *Sama hästi kui venelaste maa*, 85-89.

1939. aasta oktoobris oli USA esindus valmis asjad kokku pakkima ja lahkuma Balti riikidest. 10. oktoobril kirjutas Wiley, nii nagu Lane enne teda, et Ameerika Ühendriikidel puudub igasugune huvi siinse piirkonna vastu, kuna peaaegu kõik ameeriklased on juba lahkunud. See eest soovitas Wiley säilitada diplomaatilise posti Balti riikides, eelkõige Tallinnas, et hoida silma peal Nõukogude-Saksa suhetel. Wiley kommentaarid kaks kuud varasemalt hindasid Nõukogude Liidu mõju Balti riikides peaaegu olematuks. Oktoobrikuisel kommentaaris tunnistas ta NSVLi leidlikkust oma diplomaatias, kuigi varasemalt oli neid vaadanud kui “alatuid parasiite ja ahve”.¹⁰⁸

Viimaseks konsuliks Tallinnas määrati Walter A. Leonard, kes võttis ametikohustused üle Harry E. Carlsonilt. Temast sai 1937. aastal konsul Tallinnas. Ta töötas nimetatud ametis kuni konsulaadi sulgemiseni 1940. aasta septembris. Sama aasta 26. juulist alates oli Leonard diplomaatilise esinduse ajutine asjur kuni kõigi Eestisse akrediteeritud USA diplomaatiliste töötajate Tallinnast lahkumiseni 4. septembril. Ametlikult suleti USA diplomaatiline esindus Eestis 5. septembril 1940.¹⁰⁹

Kuigi kõik Roosevelti administratsiooni poolt määratud saadikud Balti riikidesse tulid erinevatelt ametipostidelt üle maailma, saadeti nad kõik peale Lane'i saadikuks Türki. Nagu antud peatükis esitatud algas see Skinneri määramisega saadikuks Türki, kelle järel määrati MacMurray Istanbuli. MacMurray'le järgnes aga Lane'i asemel Robert E. Kelley, endine Ida-Euroopa seksiooni juht. Kelley määramist Türki on Lane kommenteerinud kui loogilist järke Kelley sõjakatele kommentaaridele Moskva ründamise osas. Lane on öelnud: “Põhjuseks võivad olla Kelley maine, milleks on oskus sõdida nagu türklane ja vihjed minu telegrammides, mis saatsid ta Istanbuli”¹¹⁰. Mida mõtles Lane vihjete all, jääb selgusetuks. Peale Kelley't sai saadikuks Istanbulis viimane saadik Balti riikides - Wiley. Kas Istanbul oli USA jaoks järgmine “vaatluspost” Nõukogude Liidu suunal vajab lähemat uurimist edasistes töödes.

---

¹⁰⁸ Piirimäe, Roosevelt, Churchill, And The Baltic Question, 33.

¹⁰⁹ USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märtsil 2022).

¹¹⁰ Lane'i kiri J. K. Huddle'ile, 26. juuli 1937, sari 11 (11. veebruar 1937 – 31. august 1937), karp 5, ABLP-MC-YUL.

3. Kokkuvõte

Balti riikides teenis aastatel 1922-1940 USA esinduse juhtidena seitse saadikut, kes kõik olid märkimisväärse kogemustepagasiga diplomaadid. Ameerika Ühendriikide poolt määratud diplomaatiline esindus Balti riikides peegeldas USA huvide olulisust antud regioonis nii enne kui ka pärast USA poolset NSVL-i tunnustamist 1933. aastal. Riia esinduse tähtsus ei vähenenud ka Moskva saatkonna avamise järel. Seda peamiselt küll seetõttu, et vene sektsiooni töötajaid ja ka tööd ei olnud võimalik viia üle Moskvasse. Seega säilis sümbioos kahe saatkonna vahel - Riias koguti Nõukogude Liidust tulev info, kokkuvõtted saadeti USA saatkonda Moskvasse, kus anti nendele enne Washingtoni saatmist laiem tõlgendus.

Kinnistunud arusaam, et Balti riike kasutati USA huvide „aknana“ NSV Liidu suunal,¹¹¹ on küll õige, kuid ei ava USA välispoliitika kõiki tahke selles regioonis. Pea kõik USA saadikud Balti riikides olid olnud nii varasemas teenistuses kui ka hiljem USA saadikud suurriikides. Ühelt poolt võib väita, et kogenud diplomaadid määrati Balti riikidesse, et kindlustada hea ülevaade NSV Liidus toimuvast, kuid teisalt tuleb rõhutada, et USA huvi Balti riikide vastu ei vaibunud ka pärast NSV Liidu tunnustamist USA poolt 1933. aastal. Seda kinnitavad ka USA välisteenistuses töötanud mitmete ametnike mälestused, mille järgi Balti riike ei unustatud ka pärast „ukse avanemist“ otse Moskvasse.

Kindlasti kujunes oluliseks Lane'i seisukoht, et kuigi Ameerika Ühendriikide vaatest on Ida-Euroopa regioon üks vähem huvipakkuvamaid, siis Balti regiooni probleemid on iseenesest kõik väga huvitavad ning oleks igati aus, kui igas Balti riigis oleks oma Ühendriikide esindaja. Peagi pärast Lane'i soovitusi määras Roosevelt Leetu saadiku, mille järel sõnas Lane, et loodetavasti mõne aja möödudes määratakse eraldi saadik ka Eestisse.

Alates Roosevelti presidentuuri algusest nimetati Balti riikidesse nimekaid diplomaate. John V. A. MacMurray't peetakse üheks kõige teenekamaks saadikuks Balti riikides vaadeldaval perioodil. Tema ametisse määramist Riiga võib pidada USA strateegiliseks

---

¹¹¹ Natalie Grant, „The Russian Section, A Window on the Soviet Union“, *Diplomatic History* 2(1) (1978), 107-115.

sammuks, kuna ta oli varem olnud korduvalt osavaks läbirääkijaks konverentsidel Kaug-Idas. Tulenevalt tema Kaug-Ida kogemustest ja Nõukogude Liidu tunnustamiseni viinud strateegilistest kaalutlustest, tuleks lähemalt uurida tema tegevust Balti riikides. Samuti väärib edasist uurimist küsimus, miks määrati alates Skinnerist enamus Balti riikides teeninud saadikutest edasi Türki.

4. Kasutatud allikad ja kirjandus

4.1. Arhiivimaterjalid ja ametlikud dokumendid

1. ERA.957.12.16, *Poliitiline informatsioon Eesti saadikult Riias*, 8. veebruar 1922.
2. *Christian Science Monitor*, 28. juuli 1922.
3. Kennan, George F. 4. september 1928. George F. Kennan Papers, MC076, Public Policy Papers, Department of Special Collections, Princeton University Library.
4. Lane, Arthur Bliss. sari 2 (märts 1936 – detsember 1936) karp 63, *Yale University Library: Manuscript Collections Arthur Bliss Lane Papers*,
5. Lane, Arthur Bliss. sari 11 (11. veebruar 1937 – 31. august 1937), karp 5, *Yale University Library: Manuscript Collections Arthur Bliss Lane Papers*,
6. MacMurray, John V. A. Kiri USA esindusele Riias, 28. detsember 1933, Mudd Manuscript Library (mudd): kast 67, kaust 25. https://findingaids.princeton.edu/catalog/MC094_c00907 (vaadatud 14. mail 2022).

4.2. Kasutatud kirjandus

1. Bowers, Robert E. 1966. American Diplomacy, the 1933 Wheat Conference, and Recognition of the Soviet Union. *Agricultural History*, 40(1), 39-52: <http://www.jstor.org/stable/3740153>, (vaadatud 3. mai 2022).
2. De Santis, Hugh. 1980. *“The Diplomacy of Silence: The American Foreign Service, the Soviet Union, and the Cold War, 1933-1947”*. (Chicago: The University of Chicago Press).
3. Grant, Natalie. 1978. „The Russian Section, A Window on the Soviet Union“, *Diplomatic History* 2(1).
4. Herring, George C. 2008. *From Colony to Superpower: U. S. Foreign Relations Since 1776*, (Oxford University Press).
5. Ilmjärv, Magnus. 2009. “Veel Konstantin Pätsist ja tema suhetest Nõukogude Liidu Tallinna saatkonnaga: Kas ainult Nõukogude diplomaatide silmade läbi?” *Acta Historica Tallinnensia* (14), 62-101.

6. *New York Times*, 14. september 1933.
7. *New York Times*, 23. juuli 1938.
8. Medijainen, Eero. 2011. „Ameerika Ühendriikide de iure tunnustus Balti riikidele 1922. aastal – väärtuspõhine otsus või majanduslik kalkulatsioon?“, *Ajalooline Ajakiri* 2 (2011).
9. Medijainen, Eero. 2012. „Riia ring“, „luurepost“ ja tööjaotus USA esindustes 1920. aastatel, *Tuna* 4, 53-60.
10. Petrov, Vladimir. 1972. „A Study in Diplomacy: The Story of Arthur Bliss Lane“ *Foundation For Foreign Affairs Series (14)*, (Chicago: Henry Regnery Company).
11. Kaarel Piirimäe, 2014. *Roosevelt, Churchill, And The Baltic Question: Allied Relations During the Second World War*, (New York: Palgrave MacMillian).
12. Piirimäe, Kaarel. 2020. *Sama hästi kui venelaste maa: Roosevelt, Churchill ja Stalin ning Balti küsimus Teises maailmasõjas* (Tallinn: Kirjastus Argo).
13. Purs, Aldis. 2008. „Weak and Half-Starved Peoples“ meet „Vodka, Champagne, Gypsies and Drozhki“: relations between the Republic of Latvia and the USA from 1918 to 1940, *Latvia and the USA: From Captive Nation to Strategic Partner*. Ed. Daunis Auers. Academic Press of the University of Latvia.
14. *Uus Eesti*, 21. jaanuar 1937.
15. Waldron, Arthur. 2008. “John Van Antwerp MacMurray: A Wilsonian Realist Follows the China Star, 1914–1935.” *The Princeton University Library Chronicle* vol. 69, no.3 (2008), 465-486: <https://doi.org/10.25290/prinunivlibrchro.69.3.0465>. (vaadatud 11. mail 2022).

4.3. Internetileheküljed

1. Johnson, Eric A., „Eesti idüllis küpsesid USA tulevased Vene-eksperdid“ (USA saatkond Eestis, i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/eesti-idllis-kpsesid-usa-tulevased-vene-eksperdid.pdf>, (vaadatud 7. märtsil 2022).
2. Gong, Rebecca; Johnson, Eric A.; Roger, Ingrid. „Harry E. Carlson – USA diplomaat, kes kiindus Eestisse“, (USA saatkond Eestis, i.a.),

- <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/harry-carlson.pdf>,
(vaadatud 7. märts 2022).
3. Mel Huang, "Americans in The Baltics: Two Centuries Of Diplomacy, Intrigue and Friendship Part II, UpNorth, 10. juuli, 2017. <https://upnorth.eu/americans-baltics-two-centuries-diplomacy-intrigue-friendship-part-ii/> (vaadatud 21. mai 2022).
  4. Massillon Museum, Robert Peet Skinner – *Journey to Abyssinia: The Hidden Empire*, (i.a), <https://massillonmuseum.org/69> (vaadatud 13. mail 2022).
  5. Office of the Historian, „Robert Peet Skinner (1866-1960)“, (i.a.) <https://history.state.gov/departments/history/people/skinner-robert-peet> (vaadatud 7. märtsil 2022)
  6. Office of the Historian, „Protectionism in the Interwar Period“, <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/protectionism>, (vaadatud 23. märts 2021).
  7. Office of the Historian. „1921-1936: Interwar Diplomacy“, <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/foreword>, (vaadatud 23. märts 2021).
  8. Office of the Historian. „Frederic William Backus Coleman (1874-1947)“, <https://history.state.gov/departments/history/people/coleman-frederick-william-backus>, (vaadatud 7. märts 2022).
  9. Office of the Historian. „Loy Wesley Henderson (1892-1986)“, <https://history.state.gov/departments/history/people/henderson-loy-wesley>, (vaadatud 7. märts 2022).
  10. USA saatkond Eestis, „John P. Hurley: esimene USA konsul Eestis“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-hurley.pdf>, (vaadatud 7. märtsil 2022).
  11. USA saatkond Eestis, *USA ja Eesti Vabariigi suhete ajalugu*, <https://ee.usembassy.gov/et/our-relationship-et/policy-history-et/io-et/> (avatud 17. mai 2022).
  12. USA saatkond Eestis, „U.S. Citizens Who Received Estonian State Awards, 1920-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/Estonian-State-Awards.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).

13. USA saatkond Eestis, „USA diplomaatilised esindajad Eestis 1919-1940“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/USA-diplomaatilised-esindajad-Eestis-1919.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).
14. USA saatkond Eestis, „Ameeriklane, kes teenis välja Eesti Vabadusristi“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/loy-henderson.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022)..
15. USA saatkond Eestis, „Oma silmaga – John ja Irena Wiley“, (i.a.), <https://ee.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/207/john-wiley.pdf>, (vaadatud 7. märts 2022).
16. USA saatkond Eestis, „John V. A. MacMurray“ (i.a.), <https://web.archive.org/web/20170206201133/http://photos.state.gov/libraries/estonia/99874/Ajalugu/john-macmurray.pdf>, (vaadatud 12. mai 2022).

Summary

Ambassadors of the United States to the Baltic States 1922-1940

This bachelor's thesis concentrates on the activities of US ambassadors in the Baltic States and gives an overview of US consuls in Tallinn from 1922 to 1940. The focus is on the missions of diplomats, which seek to mark US interests in the Baltic States during the period under review.

The aim of this bachelor's thesis is to analyze the contribution of US ambassadors to US policy in the Baltic region. To this end, the author examines the careers and connections of the ambassadors assigned to the Baltic States. In addition, the author examines the role of the "Russian section" in Riga after the recognition of the Soviet Union by the United States.

Although the work provides an overview of all the ambassadors who have worked in the Baltic States, the focus is more specifically on John V. A. MacMurray and Arthur B. Lane.

The importance of the Riga office did not diminish even after the opening of the Moscow embassy. This was mainly due to the fact that it was not possible to transfer the employees and work of the Russian section to Moscow. Thus, the symbiosis between the two embassies was maintained - information from the Soviet Union was collected in Riga, and the summaries were sent to the US Embassy in Moscow, where they were given a broader interpretation before being sent to Washington.

The well-established notion that the Baltic states were used as a "window" of US interests in the direction of the USSR is correct, but it does not open all aspects of US foreign policy in this region. Almost all US ambassadors to the Baltic States had served in the past as well as later US ambassadors to major powers. On the one hand, it can be said that experienced diplomats were assigned to the Baltic States to ensure a good overview of what was happening in the USSR, but on the other hand, it should be emphasized that US interest in the Baltic States did not diminish after US recognition in 1933. This is also confirmed by the memories of several officials who worked in the US Foreign Service, according to which the Baltic states were not forgotten even after the "door opened" directly to Moscow.

Lane's view that although the Eastern European region is one of the least interesting from the United States' point of view, the problems of the Baltic region are in themselves very interesting and would be fair if each of the Baltic states had a representative from the United States certainly became important. Shortly after Lane's recommendation, Roosevelt appointed an ambassador to Lithuania, after which Lane said that hopefully in some time a separate ambassador would be appointed to Estonia as well.

From the beginning of Roosevelt's presidency, well-known diplomats were appointed to the Baltic States. John V. A. MacMurray can be considered one of the most

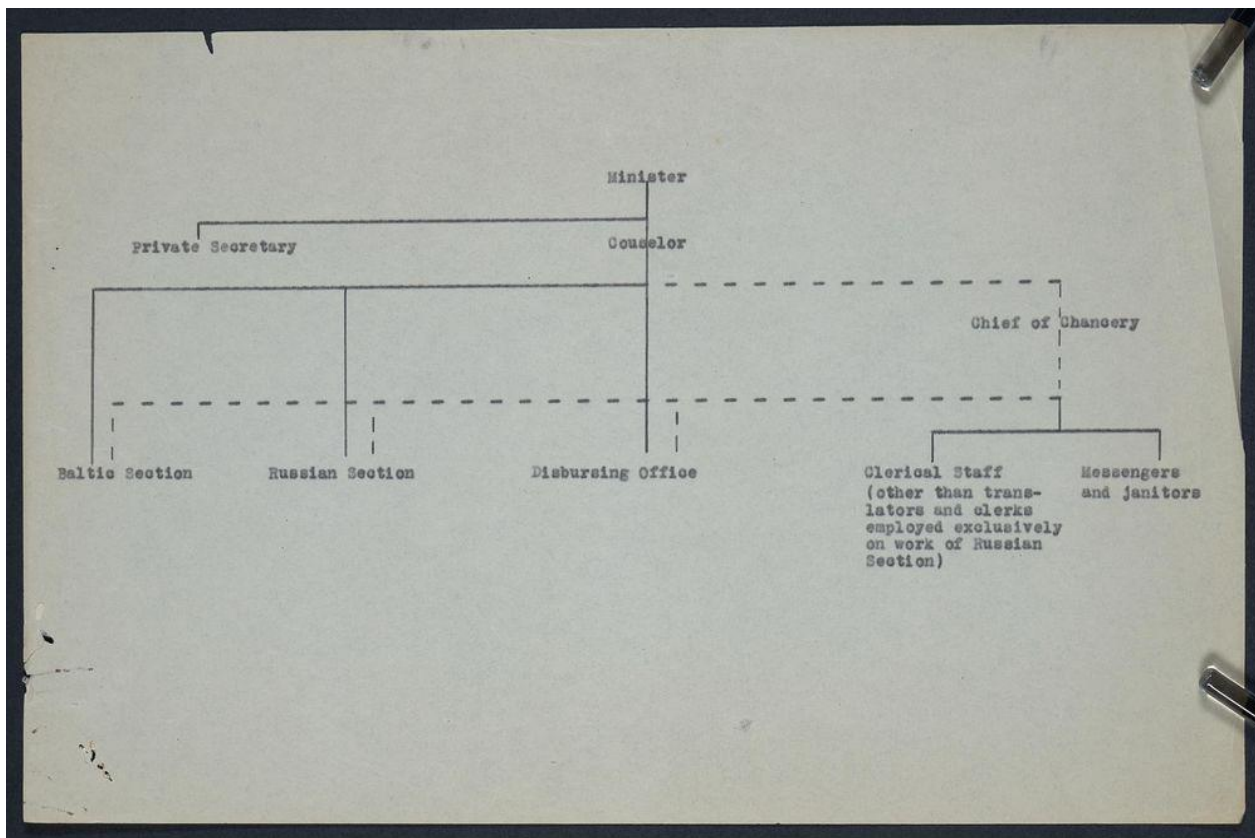
deserving ambassadors in the Baltic States. His appointment in Riga can be seen as a strategic step for the United States, having repeatedly been a skilled negotiator at conferences in the Far East.

MacMurray's connection with the process of recognizing the Soviet Union and the question of why most of the ambassadors who have served in the Baltic States since Skinner were transferred to Turkey deserve further study.

Lisad

Ametiaeg	USA konsulid Tallinnas	Ametiaeg	Erivolnik, alates 1922. aastast saadik Balti riikides
09. november 1919 – juuni 1920	John P. Hurley	1919 – mai 1920	John A. Gade
September 1920 - detsember 1922	Charles H. Albrecht	Mai 1920 – 28. juuli 1922	Evan E. Young
Detsember 1922 - aprill 1925	Harold B. Quarton	20. september 1922 – 20. oktoober 1931	Frederick W. B. Coleman
1925-1926	Joseph G. Groeninger	23. september 1931 - 29. aprill 1933	Robert P. Skinner
August 1926 – veebruar 1937	Harry E. Carlson	28. august 1933 - 12. veebruar 1936	John V. A. MacMurray
Veebruar 1937 – 4. september 1940	Walter A. Leonard	24. jaanuar 1936 - 16. september 1937	Arthur B. Lane
		ei asunud tööpostile	Frederick A. Sterling
		18. juuli 1938 – 25. juuli 1940	John C. Wiley

Lisa 1. USA diplomaatilise esinduse juhid Eestis ja Balti riikides 1919-1940.

Lisa 2. Riia esinduse administratiivjaotus. ¹¹²

¹¹² John V. A. MacMurray, Mudd Manuscript Library (mudd): kast 67, kaust 25. https://findingaids.princeton.edu/catalog/MC094_c00907 (vaadatud 14. mail 2022).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jaak-Markus Maamets,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
„Ameerika Ühendriikide saadikud Balti riikides 1922-1940“,

mille juhendaja on professor Kaarel Piirimäe,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Jaak-Markus Maamets

23.05.2022